

edicions
bromera *

Jesús Cortés

**ROSES NEGRES
A KOSOVO**

L'acció paramilitar sèrbia sobre el sector albanès de Mitrovika era més que imminent. Els soldats dels SRS ja saltaven dels camions, els tancs ja vigilaven els carrers principals, i pertot arreu s'escoltaven crits que ordenaven el desallotjament de cases, de botigues, de finques, o de qualsevol altre forat que pudira a *porc albanès*. Sens dubte, el bombardeig selectiu que de nit havia fet l'OTAN sobre els quarters militars dels afores de la ciutat, havia encés la sang de més d'un capitost serbi. I les famílies albaneses de Mitrovika estaven a punt de pagar la festa.

Vuk Bukoshi no en tenia, de família. Ja no li'n quedava. Tots els seus parents estaven repartits pels cementeris d'Albània i de Kosovo. I, realment, en certa manera era tot un avantatge, això. La fugida en solitari sempre evitava retards i responsabilitats. No et podien matar ningú si no tenies ningú. Vuk Bukoshi ho veia així de clar. Vuk tenia vint-i-quatre anys i era un excombatent de la guerra de Bòsnia. Li faltava un braç, el dret. Ja va tornar de Bòsnia sense ell. Del seu braç dret i de la seua pèrdua, això no

obstant, en sabia ben poc. L'únic fet inqüestionable era que va perdre el braç a Sarajevo. La resta, eren suposicions. Vuk suposava que va ser un franc-tirador qui li va obrir un trau al cap. No recordava res més. Com a molt, que va caure de sobines enmig d'un carrer ple d'enderrocs. La cicatriu que lluïa entre els cabells negres no podia tenir cap altra explicació. Tanmateix, Vuk també suposava que alguna cosa hagué d'ocórrer quan va caure inconscient, perquè els franc-tiradors, tard o d'hora, sempre s'asseguraven que estigueres ben mort amb un segon tir, i ell, en canvi, seguia viu. Quan va despertar de la inconsciència, amb el rostre ennegrit per la sang quallada, va descobrir el seu braç dret completament esclafat. El braç tenia tot l'aspecte d'haver estat trepitjat per les rodes d'un tanc. Quan s'incorporà fou com si arrancara un xiclet de terra.

Després d'allò, i de tot el que encara va veure abans de tornar a Kosovo com un esguerrat mort de fam, ja res no el sorprenia, ja res no li venia de nou. A Bòsnia i Hercegovina el règim serbi intentà exterminar els musulmans bosnians, i ara el mateix règim pretenia repetir l'operació de neteja ètnica amb els musulmans de Kosovo. Vuk sabia ben bé que Kosovo estava a punt de convertir-se en una nova Bòsnia. conflicte bèl·lic, guerra, ofensiva d'Occident per aturar la neteja... La tragèdia es podria qua-

lificar de mil maneres distintes. En qualsevol cas, les conseqüències sempre serien les mateixes: rius de sang, i en el cas present, de sang albanesa. I se'n vessaria molta, sens dubte. Se'n vessaria tanta que molt prompte tot Kosovo seria un fangar. Vuk ja n'havia vistos molts allà, de fangars rogencs i ennegrits on tan sols els gossos més famolencs acudien guiats pel tuf de restes humanes.

Fangars, pobles cremats, fosses comunes, bombardejos constants, degollaments, afusellaments summaris, cossos rebentats per mines antipersona, errades aliades, foc d'artilleria pesant, míssils d'alta tecnologia, alarmes que cridaven als refugis... I tot estava a punt de repetir-se. O, més ben dit, tot s'estava repetint ja. Aquest era el tercer dia d'ofensiva de l'OTAN sobre els objectius militars serbis de l'antiga Iugoslàvia, i si bé la fustigació de la maquinària sèrbia sobre els albanesos de Kosovo ja feia temps que es cobrava les seues vides —amb la consegüent resposta armada de la guerrilla albanesa sobre la població sèrbia—, ara, amb l'ofensiva de les forces internacionals, la fustigació s'aferrissava per moments.

L'arribada a Mitrovika dels paramilitars n'era la prova. Les accions paramilitars de vegades s'avançaven a les purament militars. Obrien camí. Els soldats que s'estaven desplegant per tot el sector albanés de la ciutat pertanyien al partit radical dels

SRS. Però la procedència dels grups paramilitars mancava d'importància: els SRS, els Tigres d'Arkan,¹ els Llops Grisos; o les Unitats Especials Delta, les quals, ves per on, pertanyien a la policia especial del Ministeri de l'Interior iugoslau, i tenien el mal costum d'arrasar pobles a canonades. En qualsevol cas, amb canonades, amb tirs al clatell, o amb colls tallats, els grups paramilitars sempre garantien la massacre. Tan sols si necessitaven presoners per a fer-los servir d'escuts humans, de cavadors de tombes, o de sacs d'arena per als monstres de la tortura, tenies alguna possibilitat de viure un poc més. És clar que si, com Vuk Bukoshi, eres un albanés esguerrat, com a cavador de tombes no tenies gens de futur, i com a sac d'arena l'únic futur que et quedava era el de passar hores, i fins i tot dies, a mans d'un sàdic capaç de fer-te rebutjar un a un tots els versicles de l'Alcorà. I Vuk no tenia cap intenció de caure en mans de ningú. Tenia la motxilla de campanya carregada al llom, i un llarg camí per recórrer abans de travessar les fronteres de Kosovo. La seua inten-

1. Zeljko Raznatovic, anomenat *Arkan*, líder militar d'ideologia ultranazista, acusat pel Tribunal Penal Internacional de crims de guerra i crims contra la humanitat pels actes comesos sobre el poble musulmà a la guerra de Bòsnia i Hercegovina. Mesos després de la guerra de Kosovo, va ser assassinat a tirs a l'Hotel Internacional de Belgrad.

ció no era precisament la de convertir-se en el presoner o en el sac de tortures de ningú. La resistència o la lluita en nom d'un suposat deure patriòtic ja no l'enganyarien com l'havien enganyat a Bòsnia. Els deures patriòtics eren per a les guerres com les pedres d'esmolar per als ganivets; romanços, al cap i a la fi. Si hi havia alguna cosa que a les guerres no els agradava gens, era que et negares a fer-los el joc. Vuk no ho va entendre fins que Bòsnia li va obrir els ulls. De manera que si el règim serbi pretenia fer una nova neteja ètnica a Kosovo, no seria ell qui alçara la mà que li quedava per impedir-ho.

A les granges del sud de Mitrovika la primera canonada dels tancs s'escoltà com un tro sec. Hi havia cinc granges. Tres feia dies que havien quedat abandonades, i els Muhtari estaven a punt de marxar de la seua. Els Nelli s'hi quedaven, malgrat tot. Tan sols la seua filla, Mirna, marxaria amb els Muhtari. La decisió havia estat presa la vespra i aparaulada de nit.

Radomar Muhtari féu sonar el clàxon de la camioneta, una vella Skoda d'un color roig descolorit, mentre mirava, clarament retallada a l'horitzó, la columna de fum negre que eixia d'una de les mesquites de la ciutat. Les granges no eren a més de cinc o sis quilòmetres.

La porta principal de la granja dels Nelli es va obrir de sobte. Mik, el gos de ramat que es trobava gitat al costat d'un tractor desballestat des de feia anys, va alçar el cap i deixà anar uns lladrucs designats. Mirna Nelli va eixir amb una bossa d'entrepans davall del braç. Els seus pares la van seguir fins a la Skoda. La mare tenia els ulls inflats i enrogits.

Restes de tristor que arreplegava en un mocador blau li degotaven pel nas. El pare duia tota la preocupació del món clavada entre les celles. Ningú no s'havia mogut de les finestres en les últimes hores. El pas de míssils de l'OTAN llançats des del mar Adriàtic terra endins, cap als objectius militars serbis de Kosovo, no havia deixat en pau el cel negre en tota la nit. Alguns dels míssils, però, no havien passat de llarg. Havien caigut tot just allí, als quarters militars del nord de Mitrovika. Després vingué la claror dels incendis i les molles de fum negre que, a primera hora del matí, ja havien cobert camps i senderols de cendra. L'arribada a la ciutat de les tropes dels SRS no va sorprendre ningú. El bombardeig dels quarters de Mitrovika no tenia res d'especial. Els quarters eren un objectiu militar més. Els míssils ja havien complit la seua missió, de manera que el mal ja estava fet. El mal ja estava fet i, com a conseqüència, l'eixida massiva d'albanesos de Mitrovika seria immediata.

—Són uns entrepans —digué Mirna, lliurant la bossa a Radomar Muhtari. Mirna no havia plorat, com sa mare, però el seu rostre mostrava una serietat extrema. Mirna Nolli no estava gens d'acord amb la decisió que havien pres els seus pares. Els Muhtari eren per a ella com una segona família, això era ben cert. Biljana i Arif Muhtari eren com germans seus. Biljana i ella havien crescut juntes, totes

dues tenien dèssset anys, ho havien compartit tot, i Arif, amb any i mig d'edat, era la seua debilitat. Tanmateix, Mirna no estava gens d'acord amb la decisió que havien pres els seus pares. Els Muhtari tampoc no hi estaven d'acord, però en el fons entenien la posició dels Nelli. Sens dubte, romandre a la granja per protegir allò que era teu era una cosa, però una altra de ben distinta era que hagueres de pagar un preu per aconseguir-ho, i els Nelli no estaven disposats a córrer el risc de lliurar la seua filla a la milícia sèrbia. La millor solució era marxar en bloc, engegar-ho tot a rodar i marxar en bloc. El mal era que els Nelli no tenien cap intenció de fer això. La granja de Mitrovika era tot el que tenien; la granja, el bestiar, un tractor desballestat, un gos, una filla... La granja, aquella terra, havia estat d'ells durant generacions. Els Muhtari també tenien algunes generacions enterrades a la part de darrere de la granja, però, a diferència dels seus veïns, ells sí que s'havien decidit a marxar abans que el règim serbi els obligara a fer-ho sota amenaça de mort. Si t'hi quedaves, el risc era alt. I els Nelli havien decidit assumir-lo.

Mirna va entrar a la granja i cridà Biljana. No va rebre resposta. Era típic de Biljana no dir res, ni contestar a res, quan la sang li bullia a les venes. Les manifestacions d'irritació de Biljana eren, per costum, molt silencioses.

Mirna va travessar el menjador. S'hi aturà, de sobte, quan va veure per una finestra la mare de Biljana agenollada sobre les tombes dels seus avantpassats. Olga Muhtari no plorava, no deia res. Tan sols mirava les tombes i es colpejava el pit amb el grapat de terra que duia tancat en un puny. Biljana ho havia heretat quasi tot d'ella; el caràcter sec, els silencis blindats, el físic robust. De son pare, que físicament era poca cosa, havia tret, en canvi, els ulls verds i la tendència a certa autosuficiència que en determinades situacions podia ser confosa amb un inexistent orgull.

—Biljana?

Arif llançà un crit des de la cuina quan va escoltar la veu de Mirna per segona vegada. Arif es trobava assegut davant de mig got de llet que l'oblit havia acabat per refredar. Mirna, que sempre tenia un somriure a punt per a ell, li'n va mostrar un que, de forçat, a penes no va durar uns segons. Arif li allargà els braços. Volia que l'agafara. Ja duia massa temps tot sol a la cuina, cosa insòlita per al menut dels Muhtari, perquè en un dia normal i corrent la seua germana ja li hauria embotit el desdejuni i se l'hauria endut a l'estable a munyir vaques. Per descomptat, Arif no munyia res, però son pare sempre havia desitjat que el seu fill s'acostumara a la rutina de les vaques des de ben menut. Com acostumava a dir,

l'edat dels bolquers era la millor per a aprendre qualsevol ofici.

—Ton pare diu que t'afanyes —va dir Mirna, a penes va posar els peus a la cambra de la seua amiga. Duia Arif en braços. Fins a la cambra arribava el so dels esquellots de les vaques. Arif hi restava quiet i sorprés cada vegada que n'escoltava un. Aquell matí trobava a faltar la rutina de l'ofici.

Biljana va seguir com si res. Va tancar la cremallera d'una bossa d'esport on havia guardat unes peces de roba i uns àlbums fotogràfics, i tot seguit deixà caure la bossa a terra. Malgrat tot, no s'afanyava. No volia afanyar-se. Afanyar-se significava marxar abans. Marxar. Definitivament. Abandonar-ho tot sense poder fer res, absolutament res, per evitar-ho. Biljana encara es negava a creure que tot allò poguera estar passant de veritat, que realment li estiguera passant a *ella*. Uns dies abans sa mare li havia dit que no tardarien a enfrontar-se al seu destí. I tenia raó, perquè a penes no havien passat uns pocs dies des que sa mare pronuncià la fatal sentència i el destí ja estava fent-los fora de casa. Tanmateix, molt en el fons Biljana sentia que no eren ells els qui estaven a punt d'enfrontar-se a un destí incert sinó tot el contrari, que era un destí incert allò que, volgueren o no, els eixiria al pas i els cauria damunt com la tempesta que et sorprén enmig d'un descampat, i de la qual no pots fugir.

—Ho has agafat tot? —preguntà Biljana, finalment.

Mirna va dubtar.

—Tot? —repetí. *Tot* era allò que deixava enrere i que tan sols es podia endur en forma de records. *Tòt* eren els seus pares, *tot* era el seu llit, les parets de la seua cambra, les arracades de sa mare, la roba, les cintes de casset de Ricky Martin que son pare li comprà una vegada en un mercat d'Istok. *Tòt* era el cel, el seu gos Mik, el dia i la nit... *Tòt* era la decisió que havien pres els seus pares, d'obligar-la a marxar; i el buit que se li havia obert a l'estómac, un buit on cabia tot això i més. *Tòt* era com quedar-te cec de sobte, i de sobte ja no veure res.

—Porte uns entrepans —contestà Mirna finalment, mentre Arif es deixava seduir pels seus cabells de color palla.

—Uns entrepans? Sols duus això?

—Pensava d'agafar unes mantes, però ta mare va dir que vosaltres en duríeu de sobra.

Biljana es recordà de les mantes amuntegades al costat de la Skoda; de les mantes, i de les llandes de gasolina, i de les garrafes d'aigua, i dels paquets de bolquers, i de tots els queviures que sa mare havia guardat en una cistella...

—Sí —va dir—, és veritat, portem mantes de sobra... Al final tan sols ens quedaran les mantes —murmurà, tot seguit.

—Què vols dir?

Biljana va ser incapaç de controlar uns repetits gestos de negació.

—Portem mantes, i gasolina, i aigua, i bolquers, i ma mare ha buidat el rebost, però res no durarà massa dies... llevat de les mantes.

—Mon pare deia que tan sols haurem d'arribar a una frontera.

—Sí, i mon pare, també.

Mirna es va canviar Arif de braç.

—Ton pare deu saber arribar a una frontera, no?

Biljana deixà anar un somriure d'allò més esceptic. Son pare i sa mare ho eren tot per a ella. I son pare, sens dubte, era el millor pare que podia tenir, el millor, el número u. De vegades Biljana pensava que si existiren rangs al món dels ramaders son pare seria un ramader d'elit. Entenia de vaques, de llet, de canvis d'oratge, i podia enfrontar-se a epidèmies, a riuades, i a tots els llamps d'una tempesta. Tanmateix, traure'l de la seua granja i del camí que duia a Mitrovika era com matar-lo.

—Mon pare no coneix més fronteres que les tanques d'allà fora. Quan ens posem en marxa no sabrà cap a on pegar, n'estic segura. El camí més llarg que ha fet mai en la camioneta és el que duu a Mitrovika. I si no haguera estat perquè havia de

vendre la llet, ni això... Per casualitat, tu saps per on paren els límits de l'univers?...

Els límits de l'univers? Mirna posà cara de no entendre la pregunta. Segons tenia entés, l'univers no tenia límits.

—Doncs, mon pare no sap tampoc per on paren els límits de Kosovo... La sort que tindrem és que no serem els únics que els busquem.

—Mon pare deia anit que la frontera amb Montenegro era la més propera, però que també podia ser la més perillosa.

—No vénen els teus pares, per fi?

Mirna va contestar amb el cap. Qualsevol cosa que fera referència als seus pares, fins i tot una senzilla resposta en forma de negació, li provocava nucs en la gola. Biljana no volgué fer cap altre comentari respecte del tema. Biljana coneixia Mirna de sobra. Mirna sabia encoratjar-se davant les dificultats, però el fet de separar-se dels seus pares no tenia res a veure amb les *dificultats*. Quan la tempesta t'enxampava enmig del descampat i no podies fugir d'ella, no hi havia res contra què lluitar, no hi havia res contra què encoratjar-te.

El clàxon de la Skoda s'escoltà de nou. Els instants finals van ser els pitjors. Radomar Muhtari quasi hagué d'arrancar la seua esposa de les tombes familiars per obligar-la a pujar en la camioneta. Els

Nolli van fer una última abraçada a la seua filla, conscients que aquella abraçada podria no repetir-se mai més. Llàgrimes amargues es convertiren en una sola entre les galtes humides.

—Duu els papers? —preguntà Radomar Muhtari, referint-se a la documentació. El pare de Mirna, en silenci, contestà que sí mentre s'eixugava els ulls.

—En la butxaca de dins —va dir, tot seguit, acariciant l'abric verd fosc que duia posat Mirna.

Tots començaren a pujar a la camioneta, tots, menys Biljana. Biljana va seguir palplantada de cara a la granja. Malgrat tot, seguia sense creure que tot allò li poguera estar passant a ella, a tots ells. Biljana no podia traure's la granja dels ulls mentre recordava que el desdejuni d'Arif seguia a la taula de la cuina; que l'escurada s'havia quedat per fer; que les lletres s'havien quedat esperant-la, arrengrades al porxo. Els sons dels esquellots, ni tan sols els esclafits secs que arribaven de la ciutat, no aconseguien despertar-la del malson. Tot s'anava a quedar sobtadament abandonat. De fet, ja en tenia l'aspecte. Totes les portes s'havien quedat obertes. Però, obertes o tancades, era igual. Son pare li havia dit que les guerres feien escuradents de les portes tancades. Biljana sabia perfectament a què es referia son pare, però el fet de deixar les portes obertes no encaixava

amb la regla sagrada de qualsevol guerra, segons la qual a l'enemic mai no havies de donar-li res fet. De manera que d'una rampellada Biljana arrancà a córrer per tancar totes les portes. Que l'enemic poguera fer-ne escuradents li importava ben poc. I que son pare la recriminara pel retard, també. Biljana hi va entrar, va tancar portes i finestres. Va eixir de nou. Tancà la porta principal amb un colp de ràbia i d'odi que va fer emmudir tots els que l'esperaven a la Skoda. Tot seguit, va mirar els ulls plorosos de sa mare, i arrancà a córrer cap a la part de darrere de la granja. Sa mare endevinà que es dirigia a acomiadar-se de la família. Biljana tan sols pretenia això, acomiadar-se dels seus, i agafar uns grapats de terra de les tombes per guardar-se'ls a les butxaques de l'anorac. La vespra ja havia advertit que ho faria, això. Uns grapats de terra cendrosa anaren a parar, per tant, dins de les butxaques de cremallera que no feia servir mai, les que li venien per dalt del pit. Després va besar les tombes i tan sols quan s'alçà, decidida a marxar, va veure la figura d'algú que s'hi acostava camps a través, d'algú que li feia senyals amb un braç. Era Vuk Bukoshi.

Biljana esperà la seua arribada. De seguida que el va veure de més a prop es va fixar en la mànega buida de la seua caçadora negra. Vuk arribà a l'altura de les tombes i les mirà sense massa interès.